

ПРИКАЗИ И БИЉЕШКЕ

КРАЉ НИКОЛА - ЛИЧНОСТ, ДЈЕЛО И ВРИЈЕМЕ Том I и II, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица, 1998, 1095 страна

Црногорска академија наука и умјетности организовала је Међународни научни скуп на тему: Краљ Никола - личност, дјело и вријеме, почетком октобра 1997. године у Подгорици. Радови поднесени на овом скупу, укупно 69, заједно са дискусијом, штампани су и објављени под истим насловом 1998. године.

Дугогодишња владавина, око 60 година, Николе I Петровића Његоша Црном Гором и његов дуг живот (80 година) били су научни изазов за историчаре, историчаре књижевности, правнике, економисте, етнологе, социологе и друге да приступе интердисциплинарној обради периода или епохе Николе I Петровића Његоша и његовог дјела.

Скоро 60 година живота једне државе и њеног народа свакако је период који у историјском значењу ваља респектовати. Још ако је то вријеме оличено владавином једне снажне личности какав је био Никола I у којем је Црна Гора закорачила да гради ново, савременије, демократскије и богатије друштво и државу, онда тај развој и та личност заслужују пажњу науке. Пошто епоха владавине Николе I није до краја научно истражена и обрађена, био је то разлог више за одржавање овог научног скупа. Осим тога, о Николи I Петровићу постоје контравер-

зна мишљења, како о његовој личности тако и о његовој улози у историји Црне Горе, што је такође утицало на одређивање за организовање и одржавање овог скупа.

Радови објављени у Зборнику, могло би се рећи, да свеобухватно приказују најзначајнији период историје Црне Горе на основу најновијих истраживачких резултата, мада има и понављања неких већ општих ставова и познатих чињеница. Сагледан је и оцијењен Никола I и као државник и као писац са свих историјских аспеката. Зборник радова садржи највише радова из историје, што је и разумљиво, затим из историје књижевности, права, етнологије, економије, културе, просвјете, етике и других научних и стручних дисциплина. Ради читаоца наводимо имена аутора и наслове њихових радова: Драгутин Вукотић, Осврт на личност и дјело Николе I Петровића Његоша; Миомир Дашић, О неким општим погледима на Црну Гору епохе краља Николе (1860-1918); Михаило Војводић, Политика према Црној Гори 1878-1903; Богумил Храбак, Посљедње године краља Николе; Радоман Јовановић, Краљ Никола у свјетлу црногорско-руских односа до 1910. године; Гојко Миљанић, Књаз Никола у рату 1876-1878; Митар Ђуришић, Краљ Никола у Првом балкан-

ском рату; Ратислав Терезиоски, Подсећање на значај руских архива за проучавање историје Црне Горе; Вера Весковић - Вангели, "Македонски глас" о односима Црне Горе према македонском питању (1913-1914); Славко Вукчевић, Никола Петровић - врховни командант црногорске војске; Александар Драшковић, Војни аспект делатности краља Николе Петровића од атентата у Сарајеву до слома црногорске државе јануара 1916; Здравко Антонић, Књаз Никола и Босанско-херцеговачки устанак; Славица Ратковић - Костић, Делатност Александра Девина у корист Црне Горе и краља Николе 1916-1923. године; Лука Вукчевић, Став књаза Николе према анексији Босне и Херцеговине 1908; Ранко Пејић, Краљ Никола на страницама "Сарајевског листа"; Милић Петровић, Посета књаза Николе Петровића Београду 1896. и краља Александра Обреновића Цетињу 1897; Иван Кустудија, Никола I Петровић и изванци; Борђе Борозан, Сјеверна Албанија и Албанци у политичким плановима краља Николе; Живко Андријашевић, Књаз Никола као личност - у политици Црне Горе (1860-1878); Радослав Распоповић, Дипломатија краља Николе I Петровића послје проглашења Црне Горе за краљевину; Валериј Иванович Јаровиј, Црногорци у Украјини у другој половини XIX и почетком XX вијека; Чедомир Лучић, Варијабилне сфере Николе Петровића у историјском процесу развоја Црне Горе; Јован Чађеновић, Лик краља Николе у мемоарима Симе Поповића; Зоран Лакић, Књаз и краљ Никола I Петровић у објављеним записима својих најближих сарадника; Перко Војиновић, Српство књаза (краља) Николе Петровића у политичким списима; Велимир Иветић, Књаз Никола I и Црна Гора у мемоарским записима Стеве Чуцурила; Саша Кнежевић, Књаз Никола и Гледстон; Бранко Момчиловић, Стилман о књазу Николи и Црној Гори; Милорад Мијушковић и Михаило

Љумовић, Мјере за унапређење пољопривреде у Црној Гори у вријеме краља Николе; Смиљана Ђуровић, Модернизација привредног живота у Црној Гори за време краља Николе; Драгиша Ђоковић, Краљ Никола и финансијски проблеми Црне Горе у периоду његове владавине; Милинко Шарановић и Радомир Миловић, Однос краља Николе према развоју енергетике и индустрије; Бранислав Маровић, Никола I и економски развој државе - планови и остварења; Шербо Раствојер, Вјерска политика краља Николе 1878-1912 (односно према муслиманима); Мијат Шуковић, Дјело, вријеме и личност књаза Николе виђени кроз доношење и садржину Устава за Књажевину Црну Гору од 1905. и политичке борбе око њега; Владимир Јовићевић, Устав за Књажевину Црну Гору из 1905. године; Биљана Ђуричић, Улога краља Николе у законодавној дјелатности; Милош Луковић, Књаз Никола и Валтазар Богишић; Милисав Чизмовић, Значај ОИЗ-а у великом дјелу Николе I; Милан Крсмановић, Етика слободарске борбе краља Николе I Петровића; Зорка Мрваљевић, Неке особености социо-културног развоја Црне Горе након Берлинског конгреса; Милева Филиповић, Краљ Никола и "потштеност жена"; Драгана Радојичић, Положај жене у Црној Гори за вријеме краља Николе; Божо Вуковић, Етички однос краља Николе према противнику; Бранко Поповић, Краљ Никола као беседник; Чедо Вуковић, Мисаоно-етичка својства једног прогласа књаза Николе; Драго Ђупић, Језик прозних дјела Николе I Петровића; Димитрије Машановић, Кључне релације pjesниковог личног и колективног идентитета и континуитета, етноса и етоса; Крсто Пижурица, Краљ Никола и његов двор у прози Михаила Лалића; Живко Ђурковић, Умјетничко у мемоарима краља Николе; Весна Килибарда, Осврт на италијанске преводе књижевног дјела Николе I Петровића Његоша; Бојка Ђукановић,

Никола I Петровић и Александар Ди-вају; Богдан Косановић, Руска ратна периодика о Николи I Петровићу и Његошевој поезији; Петар Чабаркапа, Родољубље у лирици Николе I Петровића; Живомир Младеновић, Књаз Никола у очима Симе Матавуља; Душан Михаиловић, "Балканска царица" између романтичне и идејне драме; Душан Матиновић, Улога књаза-краља Николе I Петровића Његоша у настанку и раду културних институција, покретање (и сарадњи) периодичних публикација у Црној Гори; Милош Старовлах, Просвјетна политика Краља Николе; Сенка Бабовић - Распоповић, М. Ф. Рајевски и културно-просвјетно посредовање Русије у Црној Гори 1869; Марија Црнић-Пејовић, Бока Которска и њени ствараоци за владавине Николе I Петровића у периодици Црне Горе и њени ствараоци у периодици Боке; Здравко Делетић, Изградња школског система у Црној Гори од 1860. до 1916. године; Јован Пејин, Краљ Никола и цртице из његовог доба у кикиндским календарима до 1914. године; Гаврило Шћепановић, Ратни санитет у Црној Гори за време владавине Николе I Петровића; Бранислав Пешић и Божидар Распоповић, Улога књаза Николе у развоју санитета (здравствене службе) у Црној Гори; Бранислав Ковачевић, Организовани

облици спортског живота у Црној Гори као дио опште културе у доба Николе I Петровића; Јован Поповић, Архивска грађа у Архиву Југославије о личности краља Николе Петровића Његоша; Чедомир Пејовић, Писма Николе I Петровића Његоша.

Зборник радова је отворио и покренуо за даљу научну расправу и истраживање више проблема и питања на која наука треба да да своје одговоре као што су: црногорски двор и његова улога, улога чланова владајуће породице (престолонаследника Данила, принчева, кћерки) како на унутрашњој тако и у спољној политици Црне Горе, најважнија кретања друштвеног развоја Црне Горе после 1878. године, као што су територијална и друштвена интеграција, затим уставност, парламентаризам, улога и значај врховног команданта црногорске војске Николе I, морални и психолошки портрет Николе I којег је красила изузетна особина познавања психологије маса, инострани капитал и његова улога, странци-научници и њихова улога у друштвено-економском развоју Црне Горе и др. Обрадом и дубљим научним истраживањем ових и других тема доћи ће се до реалније историјске слике о нашој нововјековној прошлости и о историјској улози и мјесту последњег династа из куће Петровића.

Др Бранислав Маровић